

**MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ADMINISTRATĂ DE UNIVERSITATEA LIBERĂ
INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA**

Cu titlu de manuscris:

C.Z.U.342.7(043.2)

VLĂESCU GEORGE

**ASIGURAREA
DREPTULUI OMULUI LA UN TRAI DECENT**

SPECIALITATEA: 522.01- DREPT CONSTITUȚIONAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Chișinău, 2021

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale administrată de Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Conducător de doctorat:

SMOCHINĂ Andrei, doctor habilitat în științe juridice, profesor universitar

Membrii Comisiei de îndrumare:

ȚURCAN Serghei, doctor în drept, conferențiar universitar

GAMURARI Vitalie, doctor în drept, conferențiar universitar

BAEȘU Valeriu, doctor în drept, conferențiar universitar

Componența Comisiei de doctorat pentru susținere publică:

GUCEAC Ion, doctor habilitat în drept, profesor universitar, academician, USM – președinte.

SMOCHINĂ Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar, ULIM – conducător științific.

BALTAGA Dumitru, doctor habilitat în drept, profesor universitar, Universitatea Agrară de Stat din Moldova - membru-referent.

BOSTAN D. Ionel, doctor în drept, profesor universitar, Iași, România – membru referent.

ȚURCAN Serghei, doctor în drept, conferențiar universitar, ULIM - membru comisiei de îndrumare, membru-referent.

ODAINIC Mariana, doctor în drept, conferențiar universitar, ULIM - membru-referent.

Susținerea vă avea loc la data de 29 octombrie, ora 10:00 în ședința Comisiei de susținere publică a tezei de doctorat din cadrul Universității Libere Internaționale din Moldova pe adresa: MD-2012, mun.Chișinău, str.Vlaicu Pârcălab 52, bir. 212.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Universității Libere Internaționale din Moldova și pe pagina web a Universității Libere Internaționale din Moldova (<https://ulim.md/doctorat/sustinerea-tezelor-de-doctorat/>) și Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Educație și cercetare (<http://www.cnaa.md/>).

Rezumatul a fost expediat la „28” septembrie 2021

Secretar științific al Consiliului Științific ULIM

ROBU Elena, doctor în științe economice, conferențiar universitar

semnătura

Conducător științific

SMOCHINĂ Andrei, doctor habilitat în drept, profesor universitar

semnătura

Autor, VLĂESCU George

semnătura

© Vlăescu George 2021

CUPRINS

REPERELE CONCEPTUALE ALE TEZEI	4
CONȚINUTUL TEZEI.....	9
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.....	17
BIBLIOGRAFIE	29
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI	32
ADNOTARE	34
ANNOTATION.....	35
АННОТАЦИЯ.....	36

REPERELE CONCEPTUALE ALE TEZEI

Actualitatea temei investigate. Complexitatea realităților economico-sociale, marile probleme globale născute din tendințele de dezvoltare asimetrică a statelor și, în cadrul lor, a păturilor sociale, educația, transformările tehnologice și schimbările informaționale rapide, financiare, etc. au marcat, la acest început de mileniu, transformarea radicală a umanității. O transformare unde respectul față de om și calitatea vieții *per ansamblu* sunt amenințate tot mai virulent de flagelul subculturii și al sărăciei, unde legea tinde să devină un simplu și patetic ritual tehnico-juridic al exercițiului de putere. Acestea sunt chestiunile care aduc în planul cercetării noastre una dintre marile interogații ale postmodernității și anume în ce măsură, astăzi, guvernele și legislațiile răspund aspirațiilor și nevoilor existențiale, mai exact nivelului normal/adekvat/decent de trai. Iar o asemenea cercetare devine cu atât mai provocatoare în contextul în care asociem acest drept fundamental complex (asigurarea dreptului la un trai decent) cu nivelul educațional al populației, educație care, așa cum bine știm, dă substanța tuturor așteptărilor și nevoilor omului.

Așadar, actualitatea cercetării se oglindește în contemporaneitatea intrinsecă a realităților care fac obiectul temei supuse investigației – *asigurarea dreptului omului la un trai decent*. Un drept care vizează, în esență, condiția omului postmodern din România și Republica Moldova. Pe de altă parte, noutatea constă și în faptul că în întâmpinarea actualelor dificultăți ce afectează negativ acest drept fundamental, noi venim cu soluții legislative și de guvernare, inclusiv de ordin constituțional, extrase atât din frământările istorice ale societății (în special, ale societății românești și moldovenești), cât și din schimbările și aspirațiile societății actuale.

De altfel, însăși studiul *dreptul omului la un trai decent*, un drept care, la rândul său, este format sau în legătură cu o multitudine de alte drepturi, unele dintre ele chiar fundamentale și imprescriptibile, subscie cercetării unor valori de maximă importanță pentru societate în cadrul cărora sistemele educaționale naționale joacă un rol deosebit, desigur alături de sistemul legislativ și cel de guvernare, lucru care evidențiază pe lângă profunzimea și complexitatea temei de cercetare și actualitatea acesteia.

Identificarea problemei științifice. Problema științifică pe care o lansăm spre cercetare constă în elucidarea, în cadrul raportului dintre individ și stat, a *dreptului constituțional al asigurării dreptului omului la un trai decent*, în România și în Republica Moldova, fapt care generează necesitatea clarificării dimensiunilor și a conținutului său complex, în contextul unei societăți democratice, a rolului statului, instituțiilor și autorităților publice (inclusiv din perspective

educaționale, administrative și economice), a dificultăților pe care le întâmpină realizarea acestui drept, precum și a modalităților și a instrumentelor necesare depășirii respectivelor dificultăți.

Ipoteza de cercetare are un caracter anticipativ și se axează pe relevarea dimensiunii juridico-sociologice pe care o ocupă, din perspective constituționale, dreptul asigurării traiului decent al omului, în cadrul relației dintre individ și puterea de stat.¹

În susținerea fezabilității unei asemenea demers, vom expune mai întâi cercetările și studiile efectuate până în prezent cu privire la noțiunile, conceptele și teoriile indispensabile tematicii, inclusiv cadrul normativ și jurisprudențial al temei cercetate. Apoi, ne vom focaliza studiul pe examinarea evoluției istorice², a garanțiilor și eșecurilor României și Republicii Moldova în asigurarea traiului decent al omului contemporan, eșecuri pe care, ulterior, le vom identifica în planul celor trei dileme ontologice ce mistuie societatea contemporană, referindu-ne mai exact la provocările care vin din partea:

- sistemului educațional;³
- din unghi execuțional, mai explicit din perspectiva modului defectuos al guvernării societății;⁴ și,
- din partea dreptului obiectiv, mai exact a ritualurilor și a vertigiilor voluminoase de norme juridice incongruente și coercitive care, după cum bine se știe, au inundat spațiul vieții publice și private.⁵

Scopul și obiectivele tezei. Cercetarea se desfășoară în miezul conceptual al raportului dintre stat și individ și are ca scop aprofundarea cercetării dreptului constituțional al asigurării dreptului omului la un trai decent, în România și în Republica Moldova, din perspective educaționale, administrative și economice, în vederea aducerii unei lumini clarificatoare asupra modalităților și instrumentelor necesare depășirii dificultăților pe care le întâmpină acest drept.

¹ VLĂESCU, GE. *Distanța față de putere și influențele asupra dreptului constituțional la un trai decent*. Comunicare științifică susținută în cadrul Conferinței internaționale "Supervizare în psihoterapie", Ediția a II-a, 28-29 iunie 2019, Timișoara, p.263-270. ISBN 978-88-85813-66-3

² VLĂESCU, GE. *The "survival" of roman law in the comparative modern organizational structures and its impact on the decency of living*. În: Revista Anale. Seria Științe Economice Vol. XXIV, Ed. Eurostampa, 2019, p.159-167. ISSN 1582 – 2680

³ SMOCHINĂ, A., VLĂESCU, GE. *Educația- determinant primordial al asigurării dreptului constituțional la un trai decent*. În: Revista de Studii juridice universitare, nr.3-4, Chișinău, 2018, p.85-94. ISSN 1857-4122

⁴ SMOCHINĂ, A., VLĂESCU, GE. *Dificultățile asigurării dreptului omului la un trai decent din perspectiva drepturilor încălcate*. Comunicare științifică susținută în cadrul Conferinței științifice cu participare internațională, dedicată aniversării a 27 de ani de la fondarea ULIM, 16-18 octombrie 2019.

⁵ VLĂESCU, GE. *Juridismul - un pericolul care vine din partea dreptului*. În: Revista de studii juridice universitare, ULIM, nr.3-4, Chișinău, 2018, p.146-154. ISSN 1857-4122

Sigur că asemenea provocări – consecințe ale unei veritabile crize de sistem - scot în relief drama prezentului, însă dau totodată expresie obiectivelor necesare atingerii scopului lucrării, **obiective** care constau în:

- stabilirea rolului educației în asigurarea dreptului omului la un trai decent;
- analizarea influențelor raporturilor dintre individ și stat/autorități publice asupra asigurării dreptului omului la un trai decent; și
- impactul economiei asupra asigurării dreptului omului la un trai decent și modul de distribuire a resurselor.

Pentru a defini exigențele care ne călăuzesc pașii în atingerea acestor obiective care, finalmente, se vor reflecta în concluziile și recomandările de modificare a normelor constituționale, a legislațiilor naționale și a manierei exercitării puterii în stat, vom avea în vedere:

- fixarea cadrului doctrinar, legislativ și jurisprudențial al asigurării dreptului omului la un trai decent;
- analiza evoluției istorice și conceptuale a dreptului omului la un trai decent în cadrul raportului dintre puterea publică și individul uman și legăturile cu drepturile fundamentale ale omului, o analiză complexă focusată atât pe educație, echitate și bunăstare cât și pe încrederea/așteptările indivizilor (ca elemente ale traiului firesc al omului), în cadrul puterii de stat;
- cercetarea dreptului omului la un trai decent în lumina principiului proporționalității și al restrângerii drepturilor fundamentale;
- identificarea și analizarea garanțiilor și a factorilor determinanți care influențează asigurarea dreptului omului la un trai decent și relevanța în plan juridic și social a acestui drept fundamental (incluzând și consecințele nerespectării acestuia, precum slăbirea încrederii în autorități, corupția, sărăcia, și lipsa de coeziune socială, discrepanțele culturale și de civilizație între popoarele statelor europene);
- identificarea și analizarea dificultăților contemporane ale asigurării dreptului omului la un *trai decent* (dificultăți înțelese din perspectiva provocărilor educative, guvernamentale și legislative);
- identificarea instrumentelor și a modalităților de depășire a dificultăților în asigurarea dreptului omului la un trai decent.

De altfel, așa cum se poate observa din aserțiunile expunerii de mai sus, ipoteza de lucru , ipoteza de lucru este afluită grijii statului față de om, această ființă mizericordioasă, adesea

poziționată fără voia sa în centrul unei adevărate panoplii de comandamente politice versatile și irepresibile venite deopotrivă din partea dreptului pozitiv și a actelor de guvernare.

Fără îndoială că **metodologia** utilizată este revendicată de natura enciclopedică și interdisciplinară a temei, de rigoarea construcției și de interpretările critice, lucru ce denotă preponderența calitativă a prezentei cercetări, iar **metodele** folosite în procesul de investigare și cercetarea științifică sunt: metoda istorică, logică, comparativă și sinteza.

Totuși, pornind de la ideea că, prin metodele și argumentele utilizate, cercetarea noastră privește, în esență, găsirea unor soluții apte să remedieze cauzele și efectele atitudinii legislativului și executivului față de dreptul omului la un trai decent, apreciem că, odată identificate respectivele remedii, lucrarea și-a atins scopul urmărit.

Noutatea științifică a rezultatelor obținute. Deși este neîndoielnic că noutatea științifică principală este dată de scopul și obiectivele tezei, îndrăznim să supunem atenției și faptul că prezentul demers științific este printre puținele lucrări care s-au preocupat de respectul cuvenit omului de rând din perspectiva decenței traiului și în coordonatele mai sus relatate. Pe de altă parte, reflecțiile directe, de detaliu, care aduc un suflu nou prezentei cercetări științifice se găsesc și în formulările teoretice ale autorului între care putem reține :

- abordarea noțiunii de *trai decent* din perspectivele largi ale normelor internaționale, europene și constituționale și ale psihologiei sociale (încrederea și așteptările populației) -, dincolo de orizontul “dreptului social” care, așa cum bine știm, tratează noțiunea la nivelul relațiilor de muncă, asigurărilor sociale și asistenței sociale;

- argumentarea necesității reconsiderării principiului *legitimității puterii de stat* din perspectiva creșterii calității vieții umane, în cuprinsul căreia funcțiile *educativă*, *legislativă* și cea *guvernamentală* se completează reciproc, pornind de la aserțiunile autorilor care statuează că legitimitatea puterii trebuie să depășească momentul electoral al acordării încrederii de către cetățeni, lucru care implică, pe de o parte, obligația deținătorilor puterii de stat de a-și păstra pe parcursul întregului mandat, între anumite limite rezonabile, nivelul de încredere obținut inițial, (iar tehnologia modernă este un mijloc promițător în această direcție) iar, pe de altă parte, de a acționa de așa manieră încât fiecare act al puterii de stat să se reflecte în finalitatea supremă a legii: binele comun;

- formularea unor propuneri *de lege ferenda*, unele destul de inedite, pentru remedierea dificultăților actuale (care alterează substanța și predictibilitatea statului de drept) în vederea

garantării și asigurării respectării drepturilor fundamentale ale omului, în general, și a traiului decent, în special.

Problema științifică soluționată constă în elucidarea, în cadrul raportului dintre individ și stat, a *dreptului omului la un trai decent*, ca drept de sine stătător, dar mai ales ca drept complex care ia naștere prin interacțiunea cu alte drepturi fundamentale sau nefundamentale, astfel încât să răspundă cerințelor democrației și aspirațiilor umane, în general și traiului decent al omului, în special, ambele reprezentând premise ale atingerii fericirii publice și individuale.

Importanța și valoarea aplicativă a lucrării. În ceea ce privește **relevanța cercetării**, aceasta subscie demonstrării faptului că nivelul ridicat de infraționalitate, de agresivitate, de anxietate și, în general, gradul de civilizație al unui popor, sunt consecințele concrete ale neprotejării elementelor fundamentale care țin de traiul normal al cetățenilor. În alte cuvinte, este vorba de atitudinea necorespunzătoare a deținătorilor puterii față de oamenii de rând, o atitudine care izvorăște din adâncurile neonorante ale istoriei milenare, bazate pe frică și pe inegalități sociale (printr-o distanțare exagerată a omului față de putere), în special în statele Europei de Est. O atitudine în care lipsa de respect s-a perpetuat până în zilele noastre sub cele mai variate forme, iar buna-credință – cândva for axiologic referențial al individului – a devenit astăzi un simplu concept juridic, măsurat și evaluat în termenii formali ai dreptului pozitiv. În marjele acestui arhetip social ignobil în care prețul munci a fost ținut sub sub nivelul demnității umane, iar fiscalitatea a escaladat normele morale ale creștinătății, și-au jucat rolurile deținătorii puterii a căror grijă primordială a fost ținerea sub control și exploatarea populațiilor (uneori peste limitele suportabilității umane) și prea puțin confortul social.

O asemenea atitudine, ne-a împins în ultimele decenii la periferia unei lumi tot mai globalizate, într-o zonă a incertitudinilor legislative și a devalizărilor economice sub toate formele, a sancțiunilor bancare, contravenționale, penale, politici ale căror consecințe – depopularea celor două state și umilirea ființei autohtone – nu au întârziat să apară. Toate acestea au împărțit, de-a lungul istoriei, Europa în două lumi distincte: „o lume” a toleranței și a unei bunăstări, să spunem, rezonabile (partea Occidentală a Europei) și „o altă lume”, cea a coerciției, a sărăciei și a presiunilor fiscale, fizice și morale (Europa de Est). Prima fiind acolo unde societatea civilă și mass-media sunt îndeosebi preocupate de stil, de muzică și de arte culinare, iar a doua ilustrează o societate polarizată de sărăcie, de limbajul justiției, al politicii, al legilor și autorităților.

Prin urmare, relevanța practică a cercetării constă tocmai în ideea înlesnirii, prin măsuri și mijloace juridice eficiente (în care nivelul de trai joacă un rol vital) a apropierii celor două culturi, a micșorării *distanței față de putere* (un indicator sociologic de măsurare a distanței dintre omul de rând și autorități pe bază gradului inegalităților sociale și al inaccesibilității indivizilor la resursele economice). Un asemenea lucru ar fi de neimaginat în absența ocrotirii și garantării drepturilor fundamentale ale omului, drepturi care își au piatra de temelie în educație, respectiv în respectarea libertății și demnității umane, îndeosebi în *asigurarea dreptului omului la un trai decent*.

Aprobarea rezultatelor. Elaborarea tezei a avut loc sub egida Școlii Doctorale administrată de Universitatea Liberă Internațională din Moldova iar rezultatele cercetării își găsesc reflecția axiologică și juridică atât în publicațiile cât și în cadrul comunicărilor științifice efectuate în calitate de autor și coautor.

CONȚINUTUL TEZEI

Sumarul compartimentelor tezei. Lucrarea debutează cu o introducere și este compartimentată în 3 capitole, împărțite la rândul lor în subcapitole, urmate de concluzii și recomandări, precum și de referințe bibliografice.

În **Capitolul 1**, denumit “*Analiza situației științifice în domeniul de cercetare a asigurării drepturilor omului la un trai decent și identificarea problemelor de cercetare*”, prezentăm opiniile și rezultatele cercetărilor în legătură cu tema investigată, așa cum le-am putut identifica în tratatele și revistele de specialitate, în diverse studii, lucrări, monografii, articole online etc. și, de asemenea, expunem reglementările normative și jurisprudențiale în această direcție. Ca suport teoretico-științific al lucrării au servit lucrările mai multor cercetători, între care ținem să-i amintim pe Smochină A., Gamurari V., Cârnaț T., Creangă I., Guceac I., Muraru I., Țurcan S., Baeșu V., Deleanu I., Drăganu T., Duțu M., Dănișor D. C., Humă I., Aramă E., Țiclea A, Pivniceru M.-M., Arseni Al., Baltag D. , Odainic M., Potângă A., Costachi Gh., Andreescu M., Hofstede G.

Luând în considerație scopul lucrării, în acest capitol am dat startul edificării celor 3 obiective ale cercetării, obiective care, așa cum am arătat, privesc rolul educației în asigurarea dreptului omului la un trai decent, influențele raporturilor dintre individ și stat/autorități publice, precum și impactul economiei și modul de distribuire a resurselor.

Tocmai pentru realizarea acestui de mers, am purces la elucidarea conținutului asigurării dreptului omului la un trai decent și a gradului său de reglementare, din perspectiva doctrinei, axată, în principiu, pe valorile constituționale și ale statelor UE [19, p.25-32], dar și din perspectiva

reglementărilor juridice internaționale și naționale, precum și a jurisprudenței europene și constituționale.

Sigur că din unghiul subiectelor raportului juridic al asigurării dreptului omului la un trai decent, putem spune că suntem în prezența unui drept al omului ce implică obligația statului și a comunității internaționale de a asigura conținutul acestui drept, având deci o puternică conotație internațională, inclusiv din perspectiva securității umane [7, p.13-23]. Așadar, cooperarea internațională reprezintă o necesitate pentru realizarea unui asemenea drept [1], însă, în opinia noastră, acest lucru nu înseamnă că, în lipsa unei asemenea cooperări, statul (privit singular) este exonerat de obligația realizării dreptului.

În ceea ce privește *elucidarea conținutului* asigurării dreptului omului la un trai decent, în acest prim capitol am reușit să stabilim faptul că asigurarea dreptului omului la un trai decent este un drept al omului ce implică obligația statului și a comunității internaționale de a asigura îmbunătățirea continuă și fără limite a nivelului de trai (în raport de posibilitățile și standardele sociale); este, deci, un drept constituțional complex ce încorporează toate drepturile (singulare sau, la rândul lor, complexe) care prin natura lor sau în anumite circumstanțe converg către satisfacerea plenară a *nevoilor și aspirațiilor* omului, în toată complexitatea sa. Mai exact, este un drept dinamic și expansiv, în sensul că încorporează toate drepturile ce privesc calitatea vieții umane, drepturi care, la rândul lor, pot fi fundamentale și nefundamentale, de natură patrimonială (dreptul la salariu, la pensie etc.) și drepturi personale extrapatrimoniale (sănătatea, educația, integritatea fizică și psihică, respectul vieții private etc.), indivizibile și neierarhizate, prezente și viitoare. Este de la sine înțeles, că un drept de o asemenea complexitate, implică excluderea oricăror discriminări pe criterii de sex, rasă, naționalitate, religie, opinii etc.

Referitor la *stabilirea gradului de reglementare* al asigurării dreptului omului la un trai decent, cercetarea ne relevă faptul că nu a fost îndeajuns aprofundat și nici nu a fost reglementat în multidimensionalitatea sa conceptuală. Și, ceea ce este și mai dramatic, este acel paradox care ne relevă că, în pofida recunoașterii sale ca drept fundamental, a fost permanent lipsit de acele reglementări normative - naționale sau comunitare - care să-i consacre caracterul de sine stătător și, implicit, mijloacele și garanțiile juridice necesare transpunerii sale în practică. Singurele garanții se găsesc fragmentar și disparat la nivelul drepturilor sale componente și, din nefericire, sunt departe de a asigura realizarea acestui drept fundamental și, totodată, unic în individualitatea și vastitatea sa dimensională.

Raportând cele mai sus prezentate la obiectivele tezei, am putut reține:

Față de *rolul educației în asigurarea drept antereferit*, doctrina ne relevă că doar educația autentică (neîndoctrinată), morală și de înaltă ținută profesională poate joaca un rol primordial în sporirea calității vieții umane. Ea este singura în măsură să cultive buna-credință, profesionalismul, demnitatea și încrederea dintre guvernanți și guvernați, elemente în lipsa cărora orice construct social este condamnat eșecului. De aceea, nu întâmplător, dreptul la educație, este privit atât ca un drept de sine stătător, complex și inalienabil, care joacă un rol crucial în dezvoltarea personalității umane, dar și ca un drept component al dreptului omului la un trai decent, ținând chiar de esența acestuia din urmă, la rândul lui complex [16, p.85-94].

Din unghiul *influențelor raporturilor dintre individ și stat/autorități publice* asupra asigurării dreptului omului la un trai decent, cercetarea pornește de la premisele livrești (acceptate axiologic de doctrina postmodernă) că democrația este regimul politic cel mai apt să propulseze nivelul de trai al omului [11]. O asemenea teză relevă necesitatea eliminării tendințelor de juridicizare a societății contemporane [18] și nevoia consolidării democrației, a adică al apropierii omului față de puterea publică (așa-zisa *micșorare a distanței față de putere*) [8, p. 61-93]. Este un adevărat nod gordian al societății noastre, deoarece caută să ne apropie mai mult de valorile morale și filosofice ale dreptului natural [9, p. 48-54], să purcedem la eliminarea inegalităților sociale și la distribuirea echitabilă a resurselor economice. Este o provocare care zdruncină din temelii paradigmele constituționale clasice cărora le-a sosit timpul să accepte faptul că nucleul axiologic al democrației reale (singura capabilă să asigure un trai decent) este acela de a înfăptui apropierea, încrederea, cordialitatea și respectul sincer dintre oameni, indiferent de pozițiile acestora în societate [3, p. 235].

Referitor la *rolul economiei și modul de distribuire a resurselor*, două elemente subînțelese bunăstării societății, cercetarea relevă faptul că managementul economic, modul de distribuire a resurselor economice și modul de impunere fiscală, trebuie echilibrate de așa fel încât să rezulte o bunăstare îndestulătoare pentru toți membrii societății, fără discrepanțe mari de averi. Dezvoltarea economică și echitatea distribuirii resurselor economice, sunt definatorii pentru fortificarea democrației și realizarea decenței traiului uman[10]. Ori, economia contemporană reprezintă o serioasă problemă, care vizează nu atât dezvoltarea în sine, cât mai ales lipsa echității. Totuși, nefiind o cercetare economică, nu vom pune accentul pe teze inovative de creștere a surplusului economic, ci mai degrabă pe acele măsuri normative legate de echitate, apte să asigure libertatea

piețelor, egalitatea de șanse, o fiscalitate bine ajustată nevoilor sociale, combaterea corupției, distribuirea echitabilă a resurselor etc.

Problema științifică soluționată în acest capitol constă în reconceptualizarea asigurării dreptului omului la un trai decent, o direcție care contribuie la edificarea celor 3 obiective ale cercetării și care ne călăuzește pașii în soluționarea problemei științifice, prin argumentarea științifică a *asigurării dreptului omului la un trai decent*, în vederea stabilirii dimensiunilor și a conținutului său complex.

Abordând dintr-o asemenea perspectivă opiniile cercetătorilor români, moldoveni și străini, reglementările internaționale și naționale, interpretările instanțelor europene și ale Curților Constituționale, am reușit să ridicăm eșafodajul științific al cercetării. Altfel spus, am pus bazele explorării - în capitolul următor - a evoluției conceptuale a asigurării dreptului la un trai decent, a factorilor, garanțiilor și efectelor socio-juridice ale acestui drept, problematici care, finalmente, ne vor conduce la edificarea obiectivelor, concluziilor și recomandărilor tezei.

În **Capitolul 2**, intitulat “*Evoluția, determinanții și efectele ne/respectării dreptului omului la un trai decent*”, vom face pasul de la partea descriptivă a capitolului 1 către partea analitică a cercetării. Această etapă ne dezvăluie, mai întâi, evoluția conceptului de *asigurare a dreptului omului la un trai decent*, dar și factorii conjuncturali care au influențat de-a lungul timpurilor un asemenea proces. Și, ne referim aici îndeosebi la zbuciumul antitetice și interminabil între omul de rând și autoritățile statului [13, p. 27-44] care, în numele “*binelui comun*”, prin constrângere și intimidare l-au deposedat de-a lungul secolelor de resursele subzistențiale, fără să primească ceva în schimb, sau primind prea puțin [12, p. 5-28].

În acest capitol am continuat procesul de scrutare a complexității fenomenului juridico-social care vizează aspirațiile omului către un trai mai bun – ceea ce, azi, numim *dreptul omului la un trai decent* - din perspectiva evoluției conceptuale, precum și a factorilor determinanți, a garanțiilor și a efectele ne/respectării sale. Raportând un asemenea studiu la cele 3 obiective ale cercetării, am ajuns la următoarele concluzii:

Referitor la rolul educației în asigurarea acestui drept. În primul rând, se poate ușor observa că, dacă în primul capitol am stabilit rolul primordial al educației în dezvoltarea calității vieții și a personalității umane, în acest capitol am aprofundat evoluția istorică a acesteia, dinamicitatea și interrelaționarea educației cu conceptele echității și bunăstării, în cadrul relațiilor istorice ale indivizilor cu statul și dreptul [21, p. 106 -126]. O asemenea cercetare, relevă evoluție dificilă și

sinuoasă a educației – subordonată intereselor anumitor clase sociale - precum și impactul covârșitor al acesteia asupra relației de ne/încredere dintre omul de rând și autoritățile publice.

Tot în capitolul 2 am analizat educația (ca factor social și ca drept) în corelație cu drepturile omului (inclusiv cu cel al demnității umane), dar și cu neajunsurile decenței traiului de pe agenda societății contemporane românești și moldovenești și, nu în ultimul rând, cu carențele garanțiilor juridice concrete din sistemele de învățământ [16, p. 85-94]. Din aceste perspective, cercetarea relevă necesitatea adoptării unor sistem educaționale nepolitizate și neîndocriate. A unor sisteme care să-și concentreze atenția pe calitatea învățământului, astfel încât să promoveze încrederea între oameni și să asigure dezvoltarea liberă și deplină a personalității umane, desigur în conformitate valorile esențiale ale societății (morală, compasiunea, respectul față de valorile culturale naționale și universale etc.).

Influențele raporturilor dintre individ și stat/autorități publice. Din această perspectivă, cercetarea evidențiază rolul major jucat în conceptualizarea asigurării dreptului la un trai decent de evoluția instituțională a statului în raport cu societatea civilă, de la etapa inițială, aceea de entitate cu atribuții quasi-militare dedicate apărării și ordinii publice, către cea de stat social și democratic însărcinat nu doar cu atribuțiile ale temperării și exploatarea omului, ci și cu rezolvarea problemelor sociale. Tocmai un asemenea proces îndelungat de metamorfoză socio-istorică a determinat știința dreptului să se plieze și să-și reconfigureze filozofia valorilor și a principiilor care cârmuiesc raporturile dintre stat și individ [22, p. 263-270].

Așadar, dacă în primul capitol, democrația și micșorarea distanței omului față de putere a reprezentat un punct axiomatic de plecare în studierea dreptului omului la un trai decent, capitolul 2 analizează evoluția multiseclară a relațiilor dintre cetățeni și autoritățile publice [24, p. 159-167]. Relații în cadrul cărora *încrederea/neîncrederea* dintre indivizi și stat a reprezentat dintodeauna cauza prosperității sau decăderii societății, fiind percepută ca un veritabil liant al consolidării statului, dar și al cordialității, coeziunii și bunăstării sociale. Analizând aceste relații din trecut spre prezent, în al doilea subcapitol ne-am focalizat cercetarea pe determinanții, garanțiile și efectele ne/respectării dreptului la un trai decent la nivelul României și Republicii Moldova, inclusiv din unghiul proporționalității [17, p. 353-360].

În urma acestor demersuri, am identificând în educație, în legislație și în guvernare pricipalii actori ai deprecierei nivelului de trai și, evident, carențele acestor sisteme în cele 2 state, neajunsuri

care se oglindesc în *distanța mare față de putere* și, pe cale de consecință, în nivelul precar de viață al societății.

Analizând factorii care au determinat aceste cauze, inclusiv din perspectiva juridicizării [4], cercetare evidențiază necesitatea unui cadru normativ care să promoveze demnitatea umană, să oblige legislatorul la fundamentarea temeinică a oricărui act normativ, la adoptarea unei legislații care să prevadă criterii generale de performanță pentru orice funcție eligibilă sub sancțiuni eficiente, care să oblige orice demnitar și funcționar public la justificarea dobândirii averii și, în general, orice persoană care beneficiază, gestionează sau care are acces la banii publici și, nu în ultimul rând, la promovarea unei legislații care să decadă din drepturi parlamentarul sau magistratul care nu se ridică la nivelul performanțelor cerute de calitatea sau funcția deținută.

Impactul economiei și modul de distribuire a resurselor. La edificarea acestui obiectiv am întreprins un studiu al evoluției economice de-a lungul timpului, analizând bunăstarea - ca precursor al actualului drept al omului la trai decent - în corelație cu educația, echitatea și cu puterea publică. [14, p. 79-85].

În a doua parte a capitolului 2, am continuat cercetarea conceptului prin caleidoscopul drepturilor omului (în special al demnității umane), al proporționalității, dar și al determinantilor, garanțiilor și efectelor ne/respectării dreptului omului la un trai decent, restrângându-i apoi aplicativitatea practică la nivelul României și Republicii Moldova [20, p. 87-105].

În lumina acestui ultim demers, am identificat lacunele practice ale dreptului anterferit în cele două state, lacune care necesită adoptarea mai multor remedii legislative, precum stimularea dezvoltării economice a țării prin încurajarea liberei inițiative [2,p.127-137] și a micilor întreprinzători, asigurarea libertății pieței economice prin combaterea monopolurilor, descurajarea manipulării (inclusiv prin incriminarea „*fabricării consimțământului*”), politici fiscale care să reducă diferențele mari dintre bogați și săraci, extinderea și adaptarea conținutului constitutiv al infracțiunilor de furt, delapidare, înșelăciune la realitățile socio-economice, instituirea incompatibilității între funcția publică și calitatea de comerciant, stabilirea normativă a conținutului dreptului omului la un trai decent, obligația statului de a cuantifica din punct de vedere economic pragul minim al nivelului de trai decent, pe baze științifice, tragerea la răspundere a funcționarului public, a autorității sau instituției publice care, cu rea-credință, se face vinovat de încălcarea dreptului omului la un trai decent.

Cercetând *asigurarea dreptului omului la un trai decent* în direcțiile mai sus precizate, am reușit nu numai o ridicare a standardului științific revendicat de realizarea celor 3 obiective ale cercetării ci, mai ales, să bunem bazele edificării - în etapa următoare - a recomandărilor și concluziilor necesare definitivării respectivelor obiective.

În Capitolul 3, intitulat “*Dificultățile asigurării dreptului omului la un trai decent, instrumente și modalități de depășire*”, am continuat cercetarea, ca o expresie dictată de arhitectura logică a considerentelor doctrinare, jurisprudențiale și legislative prezentate în capitolele precedente ale lucrării [15]. Mai exact, în acest capitol am lăsat în urmă ponderea livrescă a cercetării, focalizându-ne, în prima parte (3.1.), pe aspectele concrete ale *dificultățile* pe care le întâmpină asigurarea dreptului omului la un trai decent pe teritoriul României și Republicii Moldova și, în a doua parte (3.2.), pe identificarea acelor soluții necesare depășirii respectivelor dificultăți.

Așadar, referitor la prima parte a acestui capitol (privind dificultățile practice ale asigurării dreptului anterefert), am raporta la fiecare obiectiv în parte situația din teren [5, 6] și rezultatele cercetărilor obținute, după cum urmează :

În raport cu rolul jucat de educație în asigurarea dreptului omului la un trai decent. Sondarea realităților recente ale sistemelor educaționale din cele două state ne-au edificat asupra faptului că ministerele de resort și organul legiuitor nu s-au preocupat în sens constructiv de îmbunătățirea calității învățământului, realitățile contemporane oferindu-ne o imagine diametral opusă discursurilor oficiale (guvernamentale și normative). Mai exact, rapoartele și studiilor efectuate ne prezintă un învățământ subfinanțat, politizat, cu o rată de analfabetism funcțional ridicată, cu o populația care nu își cunoaște drepturile și obligațiile și cu neimplicarea statului în asigurarea accesului la cunoașterea și exercitarea unor asemenea drepturi.

În cadrul influențelor raporturilor dintre individ și stat/autorități publice. Studiile sociologice efectuate asupra societății postmoderne ne indică o populație aflată la distanță îngrijorător de mare față de puterea publică, frustată de încălcarea drepturilor elementare de către stat/autorități. În sfera drepturilor încălcate cel mai frecvent, se disting: dreptul la ocrotirea sănătății, la viață privată (încălcat nu doar de către autorități, ci și de marile companii), dreptul de exprimare, la egalitate și la nediscriminare. De asemenea, se înregistrează o lipsa vădită de respect și de cordialitate a guvernanților față de guvernați, neconsultarea și neimplicarea societății civile în luarea deciziilor administrației publice și chiar o multitudine de cazuri de tratamente inumane.

Urmare a acestor grave nereguli, instituțiile etatice au intrat într-un proces accelerat de diminuare a încrederii populației în autorități (lucru ce anunță disoluția statului), iar societatea civilă într-un proces de rătăcire morală, de abandon școlar, de părăsire a teritoriilor naționale, spulberând tot mai mult șansele celor două țări de a se integra într-o cultură civică și democratică compatibilă cu demnitatea omului.

Față de impactul economiei și modul de distribuire a resurselor. În sfera dificultăților concrete întâmpinate în economie, statisticele europene și studiile locale ne prezintă o populație majoritară cu venituri la limita și sub limita pragului subzistenței umane și, totuși fiscalizate, inclusiv un segment semnificativ al populației cu averi supuse executărilor silite de către bănci, în condițiile în care ponderea capitalului autohton în economie este aproape inexistentă. În schimb, întâlnim prezența unor capitalului străine dominante, prospere, specializate în politici de evitare a impozitării și de monopolizare a piețelor (prin confiscarea la propriu a *libertății* pieței economice), cu o salarizare a forței de muncă autohtone subzistențială, cu reclame publicitare opulente și nelegale (utilizând tehnici de manipulare prin neuromarketing, precum și prin alte metode), cu o expatriere masivă a profiturilor etc.

În ceea ce privește distribuirea veniturilor, acestea urmează o serie de reguli scrise și nescrise a căror finalitate s-a concretizat în adâncire segregării societății, în bogați și săraci, neexistând nici în această direcție o preocupare serioasă de stabilire a unui echilibru.

A doua parte a acestui capitol (3.2.), intitulată „*Modalități și instrumente de depășire a dificultăților în asigurarea dreptului la un trai decent*” [15], este expresia măsurilor ce rezultă în urma constatărilor din prima parte a capitolului, măsuri care, așa cum vom vedea, vor participa la fundamentarea *recomandărilor* prezentate în cuprinsul concluziilor generale ale tezei.

Putem spune că, analiza cu privire la frecvența și intensitatea drepturilor încălcate ne-a îngăduit și o relativă prioritizare a instrumentelor și a modalităților de depășire a dificultăților, așezându-le în prim plan pe cele de natură nematerială, care țin de atitudine (educația și relația individ-stat) deși, în realitate, acestea se găsesc într-o strânsă simbioză cu cele de natură materială (economică).

În fond, ceea ce validează măsurile propuse de noi, indiferent de natura lor, sunt legitimitatea, scopul și fezabilitatea. Astfel, putem spune că *legitimitatea* este conferită de faptul că măsurile sunt întemeiate pe valori și principii universale: libertatea, echitatea, proporționalitatea, democrația participativă, încrederea etc., *scopul*, de faptul că ele converg către susținerea ideilor de

bunăstare, securitate și progres social, iar *fezabilitatea* este dată de potențialitatea măsurilor de a-și atinge scopul, o potențialitate care se va reflecta și în recomandările finale.

Practic cercetarea materializată în cuprinsul acestui capitol vine să aprofundeze și să elucideze asigurarea dreptului omului la un trai decent din cel puțin 2 perspective :

- în primul rând, contribuie – din perspectiva realităților *de facto* – la ridicarea nivelului științific a celor 3 obiective ale cercetării (3.1.); și
- în al doilea rând, participă la realizarea recomandărilor finale printr-un set amplu de măsuri (3.2.) ce implică, în principiu, modificarea legislațiilor și a Constituțiilor naționale, și care vizează depășirea dificultăților practice întâmpinate de România și Republica Moldova cu privire la asigurarea dreptului omului la un trai decent.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Astăzi, mai mult decât oricând, seduși și manipulați de progresele tehnicii, antrenați în vria epidemică a hipernormativizării, hiperierarhizării, hiperformalizării, conformării, servilismului și i/amoralității consumeriste, care laolaltă au asanat profunzimea conștiinței morale și a relațiilor interumane, politicienii și în general consumatorii neaoși de taxe și impozite, sunt cei mai ardente susținătorii a unor politici trase la indigou: *binele comun*. Din nefericire, în spatele aparențelor publice, continuă să mocnească inechitățile și malversațiunile sociale, care parcă se încăpățânează să țină în prizonieratul istoriei societatea românească și pe cea moldovenească, precum a unora dintre culturile vitregite ale Terrei, la o distanță impardonabilă față de putere, captive principiilor autoritare și mai ales inegalităților socio-economice [24, p.159-167].

Încercând să racordăm dreptul constituțional la asemenea stări asertorice, trecute și actuale, care au estropiat calitatea vieții umane în cele două state, în prezenta lucrare ne-am propus să aprofundăm cercetarea asigurării dreptului omului la un trai decent, în scopul identificării acelor remedii apte să depășească obstacolele care-l mistuie și și-l temporizează. Evident, este o temă subsumată cercetării unui drept fundamental complex ce vizează decența traiului uman – finalitate a întregii activități umane - și al cărei deznodământ ne-a proiectat obiectivele în cadrul și dincolo de granițele convenționale ale dreptului constituțional, într-o galaxie labirintică de domenii și discipline, unde trecutul se îmbină cu prezentul, raționalul cu sufletescul și socialul cu dreptul. Un drept ale cărui rădăcini conceptuale se pierd în fetișizările și violențele necruțătoare ale istoriei și

care, din nefericire, și-a lăsat o amprentă definitivă asupra relației dintre individ și stat, asupra culturii adânc înfiripate în genomul arhetipal al filozofiei de viață a celor două popoare.

Revenind la contextul juridico-social al momentului, unde politicile publice și pozitivismul kelsenian continuă să rămână norii cei grei de pe cerul justiției europene, se simte nevoia crescândă a reconectării dreptului la sursele sale reale, adică la finalitățile sale, la valorile sale morale și filosofice, precum și la nevoile și expectanțele indivizilor.

Acestea sunt considerentele pentru care am îndrăznit să formulăm ca **obiective** ale cercetării dreptului la un trai decent, stabilirea rolului educației în asigurarea acestui drept, analiza influențelor raporturilor dintre individ și stat/autorități publice, impactul economiei și modul de distribuire a resurselor, ele împreună constituind premise ale atingerii scopului lucrării, respectiv ale asigurării dreptului omului la un trai, așa cum o cere demnitatea oricărei ființe umane.

Toate obiectivele au fost realizate prin concluziile capitolelor 1, 2 și 3 ale tezei, dar și prin recomandările formulate, așa cum vom arăta în continuare.

I. În ceea ce privește **concluziile** edificatoare primului obiectiv - *stabilirea rolului educației în asigurarea dreptului omului la un trai decent* -, acestea sunt prezentate în:

- Capitolul 1, unde cercetarea ne ajută să fixăm conținutul dreptului omului la un trai decent, ca drept constituțional complex, care însumează toate drepturile ce influențează calitatea vieții omului – stabilind faptul că dreptul la educație este unul ce ține de esența sa [16, p. 85-94]. Cercetând gradul de aprofundare și de reglementare juridică, concluzionăm că acest drept, deși urmărește satisfacerea plenară a *nevoilor și aspirațiilor omului* (evident, cu excepția a celor care contravin intereselor generale ale societății), totuși, ca drept de sine stătător, nu se bucură de suficientă atenție, în special din perspectiva mijloacelor și garanțiile necesare asigurării transpunerii sale în practică [21, p.106-126].

- Capitolul 2, care antrenează sondarea complexității laturii evolutive a dreptului anterferit, abordează educația atât prin prisma evoluției sale conceptuale, cât și ca factor premergător al bunăstării (2.1.). Un alt studiu important în această direcție îl constituie și analiza corelației dintre educație, echitate și bunăstare, în relațiile cu statul și dreptul (2.1.1.) și, nu în ultimul rând, din unghiul determinațiilor și garanțiilor drepturilor omului în general (2.2.), respectiv ca factor al determinării dreptului la un trai decent, în particular (2.2.2.2.) [14, p.79-85].

- Capitolul 3, secțiunea privind *dificultățile asigurării dreptului omului la un trai decent din perspectiva drepturilor încălcate* (3.1.), unde concretizăm problemele efective din practică, în cadrul

subsecțiunilor privind dreptul la educație și la informare asupra drepturilor omului, dreptul la cultură și la identitate culturală.

Referitor la concluziile aferente celui de-al doilea obiectiv - *analizarea influențelor raporturilor dintre individ și stat/autorități publice asupra asigurării dreptului omului la un trai decent* – acestea vin în sprijinul obiectivului antemenționat prin argumentele expuse în:

- Capitolul 1, unde fixăm cadrul doctrinar, legislativ și jurisprudențial, al relațiilor dintre individ și stat/autorități;

- Capitolul 2, în care abordăm relațiile dintre oamenii de rând și deținătorii puterii publice din unghiul evoluției conceptuale, dar și ca factor premergător al bunăstării (2.1.), o secțiune a tezei, relevantă în această direcție, constituind-o *puterea publică și încrederea/așteptările indivizilor* (2.1.2.). Desigur, o încredere care ține de conștiință – individuală și colectivă - care, la rândul ei, vine din vechime cu o anumită încărcătură morală, transtemporală, ingenuă și transcendențială și care, din nefericire, a ajuns în timpurile noastre tot mai relativizată, desacralizată, exploatată și volatilizată de către sisteme juridice și regimuri politico-economice devastatoare, globalizatoare, cinice și intruzive, a căror deviză a fost, ca întotdeauna, *binelui comun*.

Tot în acest capitol se analizează și raporturile dintre individ și stat/autorități din unghiul drepturilor omului, al determinațiilor și garanțiilor drepturilor omului în general (2.2.) [22, p. 263-270], raporturi care, astăzi, când formalismul și fricile contagioase ale juridismului au invadat toate sectoarele vieții [23, p.146-154], au nevoie mai mult decât oricând de încredere, de transparență, de suplețe și legitimitate. De asemenea, analiza vizează cu precădere principiul proporționalității (2.2.2.), a determinanților, a garanțiilor, a efectelor și ne/respectării dreptului cu pricina (2.2.2.2.), inclusiv din perspectivele legislației și guvernării [17, p. 353-360];

- Capitolul 3, subcapitolul privind *dificultățile asigurării dreptului omului la un trai decent din perspectiva drepturilor încălcate* (3.1.), tratează dificultățile practice survenite în raporturile stat-individ, mai exact în subsecțiunile privind dreptul la viață și la ocrotirea sănătății, la viața privată, dreptul de exprimare, la un proces echitabil, la egalitate și la nediscriminare, dreptul de a nu fi supus torturii și relelor tratamente, de a participa la luarea deciziilor administrației publice.

Și, în sfârșit, referitor la concluziile menite să susțină cel de-al treilea obiectiv - *dezvoltarea economiei și distribuirea echitabilă a resurselor* -, acestea sunt expuse sintetic în :

- Capitolul 1, în cuprinsul căruia sunt abordate drepturile economice din unghi doctrinar, legislativ și jurisprudențial, stabilind în principiu că acestea, ca și drepturile nepatrimoniale, compar

atât ca drepturi de sine stătoare (dreptul la salariu, dreptul la inițiativă economică etc.), cât și ca drepturi constitutive ce intră în alcătuirea dreptului la un trai decent;

- Capitolul 2, unde factorul economic și drepturile economice sunt examinate din unghiul evoluției conceptuale (2.1.), al corelațiilor cu alte drepturi (2.1.1), al puterii publice (2.1.2), precum și ca determinanți și garanții (2.2.), din unghiul demnității umane (2.2.1.2.), dar și din perspectiva principiului proporționalității (2.2.2.);

- Capitolul 3, secțiunea ce vizează *dificultățile asigurării dreptului omului la un trai decent din perspectiva drepturilor încălcate* (3.1.), în cuprinsul căreia este tratat dreptul la inițiativă economică în cadrul unei economii de piață libere și dreptul la un salariu echitabil și la protecție socială, drepturi care vin să asigure conținutul economic dreptului la demnitate [20, p. 87- 105] și, totodată, decenței traiului. Practic, subcapitol 3.1. marchează „testul” prefinal al fiecărui obiectiv în parte, iar subcapitolul (3.2.) se preocupă de formulele de depășire a dificultăților în asigurarea dreptului la un trai decent, cercetare care conduce, în final, la definitivarea realizării scopului cercetării și, mai departe, la prezentele recomandări și concluzii.

II. În continuare, sunt prezentate **recomandările** care vin în sprijinul realizării fiecărui obiectiv în parte.

Recomandările aferente primului obiectiv - *stabilirea rolului educației în asigurarea dreptului omului la un trai decent* - reprezintă un set de măsuri necesare îmbunătățirii calității educației, măsuri ce constau în:

- *scoaterea de sub tutela statului a laturii didactice și academice a învățământului și punerea acesteia sub controlul unei instituții independente, care să fie guvernată de personalități notorii de înaltă ținută academică și morală, neînregimentate politic;*

- *pregătirea tinerilor în direcția autoprotejării împotriva manipulărilor (în special a celor care vin dinspre politic și comercial) și conștientizarea asupra pericolului care se naște din juridicizare;*

- *introducerea unor materii de educație juridică elementară centrată pe noțiuni de maximă importanță, precum democrația și libertatea;*

- *asigurarea efectivă a liberei dezvoltări a personalității umane. Acest lucru se poate face, de pildă, prin diversificarea curriculumului școlar, respectiv prin reducerea numărului de discipline obligatorii, multiplicarea și diversificarea disciplinelor opționale, astfel încât în marja de dezvoltare a particularităților fiecărui tânăr (particularități care-i jalonează personalitatea) să*

existe cât mai multe opțiuni, care să răspundă cât mai îndeaproape individualității, unicității și creativității fiecăruia;

- încurajarea dezvoltării conștiinței în spiritul moralității, a fraternității, a iubirii față de patrie și a respectului față de valorile culturale naționale și universale;

- finanțarea corespunzătoare a învățământului, finanțare care, după sănătate, trebuie să aibă prioritate față de orice alte domenii ale vieții.

Între toate aceste recomandări, am alocat o atenție sporită pericolului care vine din partea dreptului contemporan, un pericol asupra căruia merită zăbovit, dat fiind potențialul său criminogen tot mai actual și mai incisiv și care, așa cum am arătat, necesită adoptarea unor remedii, spunem noi, de maximă celeritate. Trebuie să fim onești și să recunoaștem că ne aflăm în fața unor tendințe grosiere, aproape insurmontabile, care au adus modernitatea în fața unui drept vădit denaturant și deviat de la veridicitatea și autenticitatea sa firească. Ori tocmai acest lucru generează în societate un sentiment de frică, de quasi-militarizare, de insecuritate, anihilează încrederea socială și, finalmente, văduște societatea de acele elemente esențiale siguranței și liberei dezvoltări umane și nu numai.

Într-adevăr, o privire introspectivă și de ansamblu asupra relației stat-individ ne arată că, în urmă cu câteva decenii, țările dezvoltate economic și cu democrații robuste au beneficiat de legislații sumare, “aerisite” și predictibile, în timp ce țările cu regimuri autoritare, în general mai puțin dezvoltate și cu un grad notabil de corupție, erau încorsetate de legislații abundente și intruzive menite să spulbere întreaga intimitate și libertate a societății civile. Din nefericire însă contemporaneitatea a preluat sistemul juridic al țărilor din cea de-a doua categorie, asistând astăzi la o juridicizare quasi-generalizată, fără precedent și față de care dreptul constituțional nu poate rămâne indiferent.

Întorcându-ne la recomandările ce vizează în ansamblu îmbunătățirea calității educației, observăm că unele dintre ele interferează cu normele din Constituție. Din acest considerent, am propus **amendarea Legii Fundamentale** a Republicii Moldova⁶ (proponeri valabile în egală măsură și pentru Constituția României), astfel:

6. Toate amendamentele din prezentele concluzii sunt deopotrivă valabile și pentru Constituția României, știut fiind faptul ca aceasta conține, în mare parte, aceleași prevederi cu cele din cuprinsul Constituției Republicii Moldova.

Art. 35, alin. (1)¹ - Statul asigură depolitizarea și punerea întregului sistem de învățământ național sub controlul și supravegherea unei instituții independente, condusă de personalități notorii cu înaltă ținută academică și morală, alese după criterii democratice, în condițiile legii.

Art. 35, alin. (1)² - Constituie o prioritate a întregului sistem de învățământ național asigurarea liberei dezvoltări a personalității umane și dezvoltarea conștiinței individuale în spiritul moralității, a fraternității, a iubirii față de patrie și a respectului față de valorile culturale naționale și universale.

Art. 131, alin.(3)¹ Ordinea și mărimea finanțării de la bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale de stat se stabilește prin lege, însă întotdeauna cu respectarea priorității sănătății și a învățământului.

În ceea ce privește recomandările aflate în legătură cu cel de-al doilea obiectiv al tezei - *analizarea influențelor raporturilor dintre individ și stat/autorități publice asupra asigurării dreptului omului la un trai decent* – acestea se concretizează într-un set de măsuri care vizează reformarea raporturilor dintre individ și stat/autorități, atât sub aspect comportamental, cât și din unghiul eficientizării garantării drepturilor fundamentale ale omului.

În sfera recomandărilor subsumate necesității reformării *raporturilor dintre individ și stat/autorități* am avut în vedere următoarele:

- *adoptarea și promovarea unui Cod legislativ național al demnității umane;*
- *obligativitatea fundamentării științifice a oricărui act normativ;*
- *adoptarea unei legislații privind ocrotirea reală a sănătății;*
- *obligativitatea autorităților/instituțiilor publice de a informa și de a antrena societatea civilă în vederea participării la procesele decizionale administrative, inclusiv de natură normativă;*
- *impunerea unor criterii generale de performanță, cu termene prestabilite, pentru toate funcțiile publice eligibile, performanțe ale căror neatingeri să atragă decăderea de drept din funcția publică ocupată și declanșarea procedurii de organizare anticipată a alegerilor;*
- *încetarea calității de deputat a celui care a votat, în mod repetat, reglementări normative care, ulterior, au fost declarate neconstituționale de Curtea Constituțională;*
- *justificarea dobândirii averilor de către demnitarii statului, funcționarii publici și, în general, de către orice persoană care beneficiază, gestionează sau are acces la bani publici;*
- *eliberarea din funcție a magistratului, atunci când un anumit număr de soluții este desființat în căile legale căi de atac;*

- crearea unui organism specializat în profilaxia și combaterea infracțiunilor de corupție, unde accentul să se pună pe prevenirea comiterii unor astfel de fapte (organism alcătuit din juriști profesioniști care se bucură de o înalta probitate morală).

De altfel, scopul tuturor recomandărilor mai sus expuse este unul predictibil, acela de eficientizare și reaşezare a relațiilor dintre individ și stat/autorități pe criteriile încrederii, performanței, transparenței și legitimității, fără de care decența traiului ar deveni o expresie sterilă.

E firesc să fie așa, deoarece, așa cum am putut vedea, distanța față de putere a fost vulnerabilizată de o multitudine de rupturi ale raporturilor juridice, unele extrem de ostentative, în special pe fondul nerespectării de către state a drepturilor fundamentale. Din acest motiv democrația participativă – care se înfățișează ca cea mai promițătoare formulă – trebuie încurajată atât în direcția transparenței activității administrației publice, cât și în sensul responsabilizării omului de rând prin implicarea sa activă în viața publică, inclusiv în procesul de elaborare a deciziilor și a actelor normative.

Este, deci, de la sine înțeles că o asemenea problematică a apropierii omului simplu de polii puterii publice contribuie la coeziune socială și la înlăturarea suspiciunilor, acționând ca un veritabil remediu al conștiinței umane și al vigorării încrederii. Fiindcă nu trebuie uitat că cercetarea temei analizate s-a desfășurat în miezul antitetic al respectului dintre stat și individ, un respect al cărui nod gordian îl constituie *încrederea reciprocă*. O încredere care, în accepțiunea noastră, reprezintă soluția oricărui demers de îmbunătățire a calității traiului și pe care normele fundamentale ale celor două țări, și nu numai, au juridicizat-o, dându-i rangul de *obligație/îndatorire* constituțională, neținând însă seama de faptul că *încrederea*, ca element esențialmente psihic, mai întâi se câștigă și apoi se reglementează.

Constatând, ca și în cazul primului set de recomandări, că unele dintre ele implică **necesitatea modificării Legii Fundamentale**, am propus următoarele amendări:

Art. 46 (3)¹ - Nu se prezumă caracterul licit al dobândirii averii, în cazul demnitarilor statului, funcționarilor publici și al tuturor celor care beneficiază, gestionează sau au acces la bani publici.

Art. 59 (1) - Calitatea de deputat este incompatibilă cu cea de persoană care desfășoară activități comerciale private, direct sau prin interpuși, precum și cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.

Art.81 (1) - Calitatea de Președinte al Republicii Moldova este incompatibilă *cu cea de persoană care desfășoară activități comerciale private, direct sau prin interpuși, precum și* cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite.

Art.99 (1) - Funcția de membru al Guvernului este incompatibilă *cu cea de persoană care desfășoară activități comerciale private, direct sau prin interpuși, precum și* cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite.

În ceea ce privește Codul legislativ al demnității umane, apreciem că acesta, deși nu implică amendarea textelor Constituției, prezintă o importanță deosebită pentru legiuitorul ordinar în vederea catalizării relațiilor democratice între membrii societății civile, pe deo parte și stat, autorități, funcționari publici în general, pe de altă parte. Din acest considerent, am apreciat că se impune cu necesitate un asemenea Cod care, în principiu, ar putea conține :

- o parte, informativă, centrată pe sinteza drepturilor și îndatoririlor fundamentale ale omului, într-un limbaj cât mai accesibil și mai explicit cu putință, cu exemple clare, selectate din jurisprudența internațională, regională și națională;

- o altă parte, legislată, care să cuprindă reguli juridice de comportament pentru cele două categorii sociale, individ și stat/autorități/funcționari publici în general, reguli întemeiate pe valori morale, precum egalitatea, toleranța, empatia, generozitatea, onestitatea, fraternitatea ș.a., valori care să încorporeze toate acele virtuți care, prin natura lor, sunt apte să creeze o punte de încredere, de armonie și de solidaritate între oameni.

Așadar, prin asemenea reguli se are în vedere determinarea autorităților/instituțiile publice să-și însușească o atitudine cordială, transparentă și cooperantă față de societatea civilă, dar și invers, atitudine care reprezintă adevărata măsură a demnității umane și, totodată, a gradului de consolidare a democrației. Sau, în termeni socio-politologici, de a micșora pe cât este de omenește posibil *distanța omului față de putere.*

Cu toate acestea, demersul juridic nu e simplu, în primul rând datorită naturii delicate a reglementărilor juridice din cea de-a doua parte a Codului - reglementări ce necesită multă măiestrie profesională -, inclusiv pentru considerentul de a nu interfera cu anumite norme de incriminare, precum traficul de influență, abuzul de încredere etc. Pe de altă parte, apreciem că astfel de reglementări trebuie înzestrate cu o forță juridică care să asigure preemțiunea aplicării lor în raport cu alte norme chemate să reglementeze raporturile dintre funcționarii publici și membrii societății civile.

Recomandările care susțin și edifică cel de-al treilea obiectiv al tezei - *impactul economiei asupra asigurării dreptului omului la un trai decent și modul de distribuire a resurselor* – sunt absorbite într-un set de măsuri referitoare la **dezvoltarea economiei și distribuirea echitabilă a resurselor**. Așadar, acestea se referă atât la componenta materială în sine, cât și la echitatea și echilibrul pe care le revendică o economie de piață liberă, elemente care se află într-o indispensabilă conexiune existențială și funcțională și fără de care premisele economice ale decenței traiului sunt greu de imaginat.

În categoria recomandărilor de dezvoltare a economiei, am propus, în primul rând, *asigurarea libertății piețelor economice* prin elaborarea unei legislații care să descurajeze practicile de monopolizare a piețelor interne (uzitate la scară largă de multinaționale) și, totodată, să încurajeze micii întreprinzători particulari. Apoi, am atras atenția asupra nevoii unei *protecții reale a consumatorului persoană fizică, dar și a consumatorului persoană juridică*, iar o primă formă de protecție poate fi realizată prin incriminarea ca infracțiune a „*fabricării consimțământului*”. Adică a manipulării opiniei publice cu ajutorul tehnicilor de neuromarketing, dar și prin alte mijloace, practici care sunt pe cât de neonorante pe atât de primejdioase prin faptul că tind să arunce în aer, în plin secol al drepturilor omului, toate instituțiile dreptului.

O altă formă de protecție a consumatorului constă în extinderea conținutului noțiunii de consumator, din domeniul bancar în sfera persoanelor juridice, știut fiind faptul că, în prezent, doar persoanele fizice sunt protejate din perspectiva clauzelor abuzive din contractele de credite bancare, nu și cele juridice. Tot în orizontul cerințelor dezvoltării economiei se înscrie și teza *încurajării micilor întreprinzători și a creării de locuri de muncă*, o măsură care se poate realiza prin accesarea largă a persoanelor particulare la resursele economice și la credite cu dobânzi mici sau chiar cu dobânzi zero, mai ales în zonele vitregite dar esențiale ale economiei, așa cum este agricultura.

De asemenea, cunoscută fiind problema corupției, generalizare la nivelul celor două state, este de înțeles că o dezvoltare economică armonioasă implică și eliminarea corupției. Un asemenea lucru, în opinia noastră, se poate realiza nu doar prin măsuri combative, ci mai ales prin măsuri profilactice, adică prin modificări legislative în sensul prevenirii unui asemenea fenomen indezirabil. Achiesând cu precădere la teza profilaxiei corupției, o primă măsură propusă de noi vizează și *reformarea fiscalității pe principiul echității și protecției sociale*.

Această ultimă recomandare are în vedere *reducerea diferențelor mari de venituri dintre indivizi, așa cum ar fi firesc să se întâmple în urma aplicării cotelor de impunere* (asemenea

diferențe fiind prin ele însele expresia inechității fiscale), iar pe de altă parte, *protejarea prin neimpozitare a acelor categorii sociale care nu depășesc pragul minim economic al traiului decent*. Urgentarea asigurării protecției sociale tuturor categoriilor defavorizate trebuie să fie prioritatea oricărei guvernări, știut fiind faptul că sărăcia este incompatibilă cu demnitatea umană, iar statul și chiar comunitatea internațională s-au angajat să-i asigure omului un nivel de trai rezonabil.

În plus, sărăcia este mediul propice de proliferare a corupției, iar societatea se confruntă cu un mare număr de cazuri în care oamenii, din cauze exterioare voinței lor, își pierd singurele bunuri aducătoare de venit sau de subzistență (de pildă, prin executare silită). Pentru astfel de situații, se impune adoptarea unor norme proteguitoare, chiar la nivel constituțional, care să facă intangibil obiectul dreptului de proprietate privată, în condițiile și limitele în care deposedarea ar periclita nivelul minim de trai al fiecărui om în parte.

O altă măsură o reprezintă *extinderea și adaptarea conținutului constitutiv al infracțiunilor de furt, delapidare, înșelăciune la realitățile socio-economice*, precum și *instituirea incompatibilității între funcția publică și calitatea de comerciant/profesionist*, pentru considerentele arătate deja în subcapitolul 3.2. al tezei.

Și, în sfârșit, o ultimă categorie de măsuri sunt cele privind asigurarea echitabilă a distribuției resurselor economice fiindcă, așa cum am putut vedea, politicile celor două state, asemenea multor altele, au permis (ca să nu spunem *încurajat*) direcționarea resurselor economice către vârful piramidei societății concomitent cu deversarea pierderilor/cheltuielilor înspre cei înrolați la baza acestui construct social. Ori libertatea pieței economice, ca orice altă libertate, nu poate fi absolută. Ea poate fi limitată atunci când se manifestă contra binelui comun, contra membrilor comunității. Un exemplu clasic, îl constituie multinaționalele focalizate pe exploatarea forței de muncă contra unor salarii derizorii, pe monopolizarea piețelor (evaporând libertatea pieței) și pe concentrarea de proprietăți, toate acestea în detrimentul micilor întreprinzători și, în ultimă instanță, al întregii societăți.

Tocmai de aceea susținem că pentru diminuarea inegalităților economice se impune o restructurare radicală a actualelor sisteme economice prin inventarierea și redistribuirea resurselor după criterii care să împace libera inițiativă (actualmente, fără șanse reale) cu echitatea și competitivitatea. Într-adevăr este nevoie mai mult ca oricând de un echilibru, un echilibru care se anunță extrem de fragil și în sprijinul căruia venim cu măsuri privind implementarea distributivismului economic, scoaterea terenurilor din circuitul comercial și suspendarea folosinței în caz de nelucrare

și stabilirea unui venit (salariu/pensie/ajutor social etc.) minim garantat la nivelul minim al valorii costurilor aferente traiului rezonabil, interzicerea concentrărilor de proprietăți în detrimentul binelui general.

Văzând că în cuprinsul recomandărilor dedicate celui de-al treilea obiectiv, există unele care necesită **amendarea Legii Fundamentale**, am propus modificarea Constituției, după cum urmează:

Art. 46 (2)¹ - Exceptând exproprierea, dreptului de proprietate privată nu i se poate aduce atingere, pe calea executării silite, decât în limitele care exced asigurării dreptului debitorului la un trai decent.

Art. 58 (2)¹ - Orice sarcină fiscală poartă numai asupra diferenței valorice care depășește pragul minim economic al asigurării decenței traiului.

Art.126 (2) - Statul trebuie să asigure: [...] litera b)¹ – să nu permită libertății comerțului concentrarea de proprietăți în detrimentul membrilor comunității și al intereselor naționale;

Art.126 (2) - Statul trebuie să asigure: [...] litera c) – protejarea intereselor naționale și ale membrilor comunității în activitatea economică, financiară și valutară;

Art.126 (2) - Statul trebuie să asigure: [...] litera c)¹ – sprijinirea economică a liberei inițiative și a micilor întreprinzători, inclusiv prin facilități fiscale și alocare de resurse economice;

Art.126 (2) -Statul trebuie să asigure: [...] litera h)¹ – exceptând bogățiile și proprietățile de interes public, resursele economiei vor fi distribuite persoanelor private astfel încât să servească cel mai bine interesului comun.

Cum însă toate cele 3 obiective subscriu dreptului constituțional privind traiul decent, considerăm că se impune modificarea Legii Fundamentale, cu atât mai mult cu cât cunoaștem maniera lapidară în care acest drept a fost consființit prin art.47. Prin urmare propunem și din această ultimă perspectivă **modificarea art.47 din Constituție**, după cum urmează:

*Art. 47(2) - Oamenii au dreptul la asigurare în caz de: șomaj, boală, invaliditate, văduvie, bătrânețe sau în celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor **menite să le asigure un trai decent**, în urma unor împrejurări independente de voința lor.*

Art. 47(2) ¹- În temeiul dreptului omului la un trai decent, statul se obligă ca, în afara drepturilor enumerate la alineatele 1 și 2, să creeze omului premisele satisfacerii nevoilor și aspirațiilor în toată plenitudinea și complexitatea lor, cu excepția celor care contravin binelui comun.

Art. 47(2)¹ - Statul se obligă să cuantifice anual, din punct de vedere economic, pragul minim al nivelului de trai decent, pe baza unei expertize științifice de specialitate și să se asigure că fiecare membru al comunității beneficiază de un venit care nu poate fi sub pragul minim al nivelului de trai decent.

Art. 47(2)² - Este pasibil de tragere la răspunderea civilă, disciplinară, contravențională sau penală, după caz, funcționarul public, demnitarul, autoritatea sau instituția publică, care cu rea-credință se face vinovat(ă) de încălcarea dreptului omului la un trai decent.

Apropiindu-ne de încheiere, putem spune că ceea ce validează recomandările propuse de noi, indiferent de natura lor, este însăși faptul că sunt consecința arhitecturii logice a considerentelor doctrinare, jurisprudențiale și legislative ale capitolelor 1, 2 și 3 ale lucrării. În plus, apreciem că ele se bucură de *legitimitate*, fiindcă se bazează pe valori și principii universale, precum libertatea, echitatea, proporționalitatea etc., au un *scop legal și determinat*, mai exact converg spre ideea de bunăstare, securitate și progres social și sunt *fezabile*, adică au capacitatea de a-și atinge scopul, mai precis contribuie la realizarea obiectivelor tezei, iar acest lucru se oglindește și în faptul că ele reprezintă cerințe efective ale micșorării ecartului de putere, principalul indicator sociologic specific statelor cu democrații consolidate.

De aceea, spunem că ele reprezintă cheia asigurării bunei funcționări a democrației și, evident, a îmbunătățirii calității vieții în celor două state ale căror politici, din păcate, s-au rezumat la pașii retro ai ultimelor decenii - pași pe care însă lumea, uneori, trebuie să-i facă înapoi că să-și poată lua avânt să meargă înainte.

De asemenea, dorim să atragem atenția și **asupra planurilor viitoare de cercetare** pe care le deschide prezentul studiu și ne referim, aici, la posibilitatea analizării dreptului omului la un trai decent din multe unghiuri (neatinse de teză sau, poate, abordate tangențial), sub următoarele aspecte:

- a libertății omului sub toate formele de manifestare. O asemenea cercetare se impune dat fiind faptul că prin legi și mai ales prin exercitarea puterii publice de către administrații și guvernante, omului i se răpește libertatea într-un mod imperceptibil, clipă de clipă, cu o precizie teribilă, dar și cu efecte viitoare imprevizibile asupra nivelului de trai;
- a dreptului la obiecție pe motive de conștiință, inclusiv din perspectiva convingerilor religioase, un drept recunoscut relativ recent în practica CEDO, care însă ar putea trezi interesul explorării acestui drept la o scară mai largă, având în vedere multitudinea conflictelor existente între convingerile sincere ale omului și vasititatea obligațiilor impuse de normele juridice;

- a „*fabricării consimțământului*” (manipulare), care are un efect incontestabil asupra decenței traiului și care, în opinia noastră, reprezintă una dintre cele mai penibile ofense aduse dreptului și demnității umane de către puterea publică și marile companii;

- o altă problemă care ar putea face obiectul de studiu al unei cercetări distincte este și cea a conflictului *de facto* născut între dreptul constituțional la un trai decent și fenomenul de juridicizarea societății, un juridism tot mai agresiv pe care noi l-am caracterizat printr-o hiperierarhizare și normativizare excesivă, scăpat de sub control, aproape irespirabil și printr-o cerință tot mai imperioasă de conformare. Un juridism tot mai primejdios, care a făcut din actul normativ un patetic ritual al exercițiului de putere și al epurării valorilor morale, teribil de dăunător calității vieții umane și care nu reprezintă decât o deviere a dreptului pozitiv de la fundamentele și finalitatea dreptului.

Încheiem, nu prin a elogia în termeni academici atingerea scopului cercetării, ci prin a transmite o prognoză pe care-o socotim „monolitul” întregii noastre analize și anume faptul că *decența traiul omului de rând va putea deveni o realitate ubicuă doar atunci când societatea va conștientiza potențialul criminogen deținut de legi și de state/instituții/autorități.*

BIBLIOGRAFIE

1. ARSENI, AL. *Cooperarea internațională în asigurarea unui nivel de trai decent*. În: Revista Drepturile omului. [citat 02 aprilie 2021]. Disponibil online: <https://juridicemoldova.md/10847/confederatia-cooperare-internationala-in-asigurarea-unui-nivel-de-trai-decent.html>
2. BAEȘU, V., ȚURCAN, S. *Reglementarea juridică a drepturilor economice ale omului*. Chișinău: Tipografia Notograf Prim, 2019. 164 p. ISBN 978-9975-84-089-7.
3. DELEANU, I. *Instituții și proceduri constituționale*. C.H. Beck, 2006. 936 p. ISBN 973-655-957-2.
4. DUȚU, M. *De iustitia et de iure sau despre nevoia reabilitării ideii de drept*. [citat 08.08.2019]. Disponibil online: <https://www.juridice.ro/essentials/1282/de-iustitia-et-de-iure-sau-despre-nevoia-reabilitarii-ideii-de-drept>
5. ECRI. Raportul ECRI privind Romania, adoptat la 03.04.2019, al cincilea ciclu de monitorizare, publicat la 05.06.2019, Strasbourg. [vizitat la 02.05.2020]. Disponibil online: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-romania-romanian-translation-/168094c9e7>

6. ECRI. Raportul ECRI asupra Republicii Moldova (al cincilea ciclu de monitorizare), adoptat la 20.06.2018 și publicat la 02.10.2018, Strasbourg. [vizitat la 02.05.2019]. Disponibil online: <https://rm.coe.int/fifth-report-on-the-republic-of-moldova-translation-in-official-langua/16808de7d9>
7. GAMURARI, V. GUȘAN, C. *Reglementarea juridică a asistenței umanitare în lumina conceptului de securitate umană elaborat de ONU* (Partea I). În: Revista de Studii juridice universitare, ULIM, nr.1-2, Chișinău, 2019, p.13-23. ISSN 1857-4122.
8. HOFSTEDE, G., HOFSTEDE, G.J., MINKOV, M. *Culturi și organizații, Softul mental – Cooperarea interculturală și importanța ei pentru supraviețuire*. Traducere de Zografi M. București: Humanitas, 2012. 511 p. ISBN 978-973-50-3570-9.
9. HUMĂ, I. *Dreptul natural, justă măsură a drepturilor omului*. În: Revista de studii interdisciplinare „C. Stere”, nr. 3-4 (11-12), Ed. Vasiliana’98, 2016, p.48-54. ISSN 2457-5550.
10. MEDAILLE, J.C., HURDUZEU, O. *A treia forță. Economia libertății*. Logos, 2009. 352 p. ISBN: 978-973-8131-66-8.
11. PIVNICERU, M.-M., TUDOSE, M. *Efectele juridicizării și ale judiciarizării, ca fenomene sociale, asupra eficacității jurisdicționale*. [vizitat la 08.02.2018]. Disponibil online: <https://www.juridice.ro/174818/efectele-juridicizarii-si-ale-judiciarizarii-ca-fenomene-sociale-asupra-eficacitatii-jurisdictionale.html>
12. RĂDULESCU-MOTRU, C. *În vremurile noastre de anarhie. Scrisori către tineri*. București: Anima, 1992. 46 p. ISBN 973-9053-06-8.
13. SMOCHINĂ, A. *Organele Constituționale ale Republicii Moldova în condițiile regimului totalitar*. Chișinău, 2001. 192 p.
14. SMOCHINĂ, A., VLĂESCU, GE. *Bunătatea și/sau traiul decent al omului - interogație a trecutului și prezentului*. În: Revista de studii juridice universitare, nr.1-2, Chișinău 2019, p.79-85. ISSN 1857-4122.
15. SMOCHINĂ, A., VLĂESCU, GE. *Dificultățile asigurării dreptului omului la un trai decent din perspectiva drepturilor încălcate*. Comunicare științifică susținută în cadrul Conferinței științifice cu participare internațională, dedicată aniversării a 27 de ani de la fondarea ULIM, 16-18 octombrie 2019.
16. SMOCHINĂ, A., VLĂESCU, GE. *Educația - determinant primordial al asigurării dreptului constituțional la un trai decent*. În: Revista de studii juridice universitare, nr.3-4, Chișinău, 2018, p.85-94. ISSN 1857-4122.

17. SMOCHINĂ, A., VLĂESCU, GE. *Evoluția și vocația universală aplicativă a principiului proporționalității în viața socială*. Conferința „Știință, educație, cultură”, Vol. II, 2020, Comrat, Moldova, 15 februarie 2020, p. 353-360.
18. Tratatul de la Lisabona, de modificare a Tratatului privind Uniunea Europeană și a Tratatului de instituire a Comunității Europene, semnat la 13 decembrie 2007. În: JO C 306, 17.12.2007.
19. ȚURCAN, S. *Valorile constituționale ale Republicii Moldova în raport cu valorile Uniunii Europene*. În Conferința „Știința juridică autohtonă prin prisma valorilor și tradițiilor europene”, Chișinău, 14.11.2014, Institutul Cercetări în Domeniul Protecției Drepturilor Omului, ULIM, p.25-32. ISBN 978-9975-3058-2-2.
20. VLĂESCU, GE. *Aporiile drepturilor privind demnitatea umană și decența traiului*. În: Revista Anale. Seria Drept. Vol. XXIX, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2020, p. 87- 105. ISSN 1582-9359.
21. VLĂESCU, GE. *Cea mai înaltă expresie a standardului de trai sau... dreptul la fericire*. În: Revista Anale. Seria Drept. Vol. XXIX, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2020, p.106-126. ISSN 1582-9359.
22. VLĂESCU, GE. *Distanța față de putere și influențele asupra dreptului constituțional la un trai decent*. Comunicare științifică susținută în cadrul Conferinței internaționale “Supervizare în psihoterapie”, Ediția a II-a, 28-29 iunie 2019, Timișoara, p.263-270. ISBN 978-88-85813-66-3.
23. VLĂESCU, GE. *Juridismul - un pericolul care vine din partea dreptului.*” În: Revista de studii juridice universitare, nr.3-4, Chișinău, 2018, p.146-154. ISSN 1857-4122.
24. VLĂESCU, GE. *The "survival" of roman law in the comparative modern organizational structures and its impact on the decency of living*. În: Revista Anale. Seria Științe Economice Vol. XXIV, Ed. Eurostampa, 2019, p.159-167. ISSN 1582 – 2680.

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI DE DOCTOR

Articole în reviste științifice

1. Vlăescu Ge. *Cea mai înaltă expresie a standardului de trai sau... dreptul la fericire.* În: Revista Anale. Seria Drept. Vol. XXIX, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2020, p.106-126. Categoria C. ISSN 1582-9359.
2. Vlăescu Ge. *Aporiile drepturilor privind demnitatea umană și decența traiului.* În: Revista Anale. Seria Drept. Vol. XXIX, Ed. Eurostampa, Timișoara, 2020, p. 87- 105. Categoria C. ISSN 1582-9359..
3. Smochină A., Vlăescu Ge. *Bunăstarea și/sau traiul decent al omului - interogație a trecutului și prezentului.* În: Revista de Studii juridice universitare, nr.1-2, Chișinău 2019, p.79-85. Categoria C. ISSN 1857-4122.
4. Vlăescu Ge. *The "survival" of roman law in the comparative modern organizational structures and its impact on the decency of living.* În: Revista Anale. Seria Științe Economice Vol. XXIV, Ed. Eurostampa, 2019, p.159-167. Categoria B+. ISSN 1582 – 2680.
5. Vlăescu Ge. *Juridismul - un pericolul care vine din partea dreptului.* În: Revista de Studii juridice universitare, nr.3-4, Chișinău, 2018, p.146-154. Categoria C. ISSN 1857-4122.
6. Smochină A., Vlăescu Ge. *Educația- determinant primordial al asigurării dreptului constituțional la un trai decent.* În: Revista de Studii juridice universitare, nr.3-4, Chișinău, 2018, p.85-94. Categoria C. ISSN 1857-4122.
7. Vlăescu Ge. *Consecințe-pe planul dreptului procesual - ale dezincriminării unei contravenții.* În: Revista „Dreptul”, nr.12/2008, p.165-172. Categoria B+. ISSN: 1018-0435.

Articole în alte reviste

1. Vlăescu Ge. *Naționalism, globalism și... fiscalitate.* În: Revista Economistul, nr.9, București, 2017, p.82-85. ISSN 1221-8669.
2. Vlăescu Ge. *Coeziunea economică...concept sau slogan!* În: Revista Economistul, nr.9, București, 2017, p.48-50. ISSN 1221-8669.

Conferințe internaționale

1. Smochină A., Vlăescu Ge. *Evoluția și vocația universală aplicativă a principiului proporționalității în viața socială.* Conferința „Știință, educație, cultură”, Vol. II, 2020, Comrat, Moldova, 15 februarie 2020, p. 353-360.

2. Smochină A., Vlăescu Ge. *Dificultățile asigurării dreptului omului la un trai decent din perspectiva drepturilor încălcate*. Comunicare științifică susținută în cadrul Conferinței științifice cu participare internațională, dedicată aniversării a 27 de ani de la fondarea ULIM, 16-18 octombrie 2019.
3. Vlăescu Ge. *Distanța față de putere și influențele asupra dreptului constituțional la un trai decent*. Comunicare științifică susținută în cadrul Conferinței internaționale “Supervizare în psihoterapie”, Ediția a II-a, 28-29 iunie 2019, Timișoara, p.263-270. Indexată ISI. ISBN 978-88-85813-66-3.

ADNOTARE

Vlăescu George, „*Asigurarea dreptului omului la un trai decent*”. Teză pentru obținerea titlului științific de doctor în drept. *Specialitatea 552.01- Drept constituțional, Chișinău, 2021.*

Structura tezei. Lucrarea este împărțită sintetic în introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, încheindu-se cu referințele bibliografice ce ilustrează un număr de 370 de izvoare. Ea se desfășoară pe un număr total de 160 de pagini cu texte de bază, iar rezultatele obținute se oglindesc în 12 articole și comunicări științifice.

Cuvinte cheie: Asigurare, trai decent, bunăstare, calitatea vieții, nivel de trai, echitate, protecție/securitate socială, putere de stat, garanții juridice, distanța față de putere, democrație participativă.

Domeniul de studiu. Drept Constituțional. Teza aprofundează cercetarea asigurării dreptului omului la un trai decent în regim democratic și prin caleidoscopul raporturilor juridice dintre omul de rând, pe de o parte iar, pe de altă parte, din perspectiva educației, legislației și a modului de exercitare a puterii executive a statelor, cu precădere pe teritoriile României și Republicii Moldova.

Scopul și obiectivele cercetării. Scopul cercetării are în vedere analiza aprofundată a asigurării dreptului omului la un trai decent și elucidarea particularităților legate de structura și conținutul acestui drept în vederea valorificării gradului de reglementare juridică și a transunerii reglementării în viața omului de rând, mai exact în identificarea acelor cauze din sfera puterii publice care obnubilează finalitatea urmărită de acest drept, în vederea găsirii unor soluții, sperăm noi, apte să ranforseze statul de drept și democrația participativă și, totodată, să ofere alternative capabile să răspundă exigențelor traiului decent. În realizarea acestui scop vom avea în vedere următoarele obiective: stabilirea rolului educației în asigurarea dreptului omului la un trai decent, analiza influențelor raporturilor dintre individ și stat/autorități publice și impactul economiei și modul de distribuire a resurselor.

Noutatea și originalitatea științifică. Lucrarea înțelege să-și esențializeze noutatea și originalitatea cercetării asigurării dreptului omului la un trai decent prin supunerea analizei acestui drept fundamental provocărilor antemenționate - venite din partea educației, legislației și a guvernărilor (inclusiv, economiei) -, precum și prin modalitățile inedite de depășire a dificultăților prin formula micșorării distanței față de putere (democrație participativă) care se reflectă în recomandările noastre de îmbunătățire a calității educației, de modificare a legislației și a modului de exercitare a puterii publice.

Problema științifică soluționată vizează elucidarea, în cadrul raportului dintre individ și stat, a dreptului omului la un trai decent, ca drept de sine stătător, dar mai ales ca drept complex care ia naștere prin interacțiunea cu alte drepturi fundamentale sau nefundamentale, lucru ce contribuie la eficientizarea reglementării și a garantării asigurării acestui drept în România și în Republica Moldova, astfel încât să răspundă nevoilor și aspirațiilor umane, în general, și a stării de prinoare, a liberei dezvoltări a omului și a siguranței individului uman, în special.

Importanța teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. Recomandările și concluziile lucrării vin în întâmpinarea actualelor deficiențe de sistem (educative, legislative și executive) și, prin măsurile practice pe care le recomandăm, urmărim nu doar detensionarea relațiilor dintre stat și organismul social ci propunem reșezarea acestor relații într-un cadru normativ suplu și relaxat care să orienteze mersul societății pe făgașul unei civilizații cât mai autentice și orientate spre propriile interese fundamentate pe demnitate și pe libera dezvoltare a personalității umane. Ori, tocmai acest lucru presupune ocrotirea și garantarea sustenabilă a acelor valori de maximă importanță pentru societate care își au piatra de temelie în asigurarea dreptului omului la un trai decent.

Implementarea rezultatelor științifice. Recomandările și concluziile cercetării nu sunt lipsite de conținut practic. Dimpotrivă, pornind de la o analiză îndeaproape a realităților sociale și juridice, recomandările includ instrumentele și modalitățile concrete de îndeplinire a obiectivelor și finalității cercetării.

ANNOTATION

Vlăescu George, "*Ensuring the Human Right to a Decent Living*". Thesis for obtaining the scientific title of Doctor of Law. Specialty 552.01- Constitutional Law, Chişinău, 2021.

Thesis structure. The paperwork is divided into introduction, three chapters (the last chapter being the one that also includes recommendations), general conclusions, a bibliography consisting in a number of 370 sources and is developed on a total number of 160 pages with basic texts. The obtained results are published in 12 scientific articles.

Keywords: decent living, well-being, quality of life, equity, social protection/security, State power, fundamental human rights, distance from the governing power, participatory democracy.

Field of study. Constitutional right. The thesis is an insight of the research of ensuring the human right to a decent living in a democratic regime and through the kaleidoscope of legal relations between the common people on one hand and on the other hand, from the perspective of education, legislation and the way in which the States exercise their executive power, especially on the territories of Romania and the Republic of Moldova.

The purpose and objectives of the research. The purpose of the research consists in the in-depth analysis of *ensuring the human right to a decent living* and in elucidating the particularities related to the structure and content of this right in order to capitalize on the degree of legal regulation and the transposition of the regulation in the life of the common people, more precisely in identifying those causes from the sphere of the public power that obnubilate the purpose pursued by this right, in order to find solutions, we hope, able to strengthen the rule of law and the participatory democracy and, at the same time, to offer alternatives capable of responding to the demands of a decent living. In achieving this goal, we will consider the following objectives: establishing the role of education in ensuring the human right to a decent living, analysing the influences of the relationship between the individual and the state/public authorities and the impact of the economy and how resources are distributed.

Scientific novelty and originality. The paper understands to essentialize the novelty and originality of the research of ensuring the human right to a decent living by submitting the analysis of this fundamental right to the above-mentioned challenges - challenges arising from education, legislation and governments (economy included) – and also on the innovative ways to overcome the difficulties through the formula of reducing the distance to the governing power (participatory democracy), which is reflected in our recommendations to improve the quality of education, to modify the laws and to change the way in which public power is exercised.

The scientific issue solved consists in the elucidation within the legal relations between the individual and the State, of the *human right to a decent living*, as a self-standing right, but especially as a complex right that arises through the interaction with other fundamental or non-fundamental rights, which contributes to the efficiency in regulating and guaranteeing this right in Romania and in the Republic of Moldova, so as to respond to human needs and aspirations, in general, and to the state of wellbeing, the free development of man and the safety of the human individual, in particular.

Theoretical importance and applicative value of the paperwork. The recommendations and conclusions of the paperwork addresses the current deficiencies of the system (educational, legislative and executive) and, through the practical measures we recommend, we aim not only to relax the relations between the State and the social body, but we propose to re-state these relations in a flexible and relaxed normative framework meant to guide the society's course to the goal of a civilization as authentic as possible. Or, it is precisely this that requires the sustainable protection and guarantee of those values of maximum importance for the society that have the cornerstone in *ensuring the human right to a decent living*.

Implementation of scientific results. The research recommendations and conclusions are not devoid of practical content. On the contrary, starting from a close analysis of the social and legal realities, the recommendations include the instruments and concrete modalities for achieving the objectives and the purpose of the research.

АННОТАЦИЯ

Влэску Жеорже. „Обеспечение права человека на достойную жизнь”. Диссертация на соискание ученой степени доктора права. Кишинэу, 2021.

Структура диссертации: введение, три главы, выводы и рекомендации, библиография из – 370 наименований, 160 страниц основного текста.

Полученные результаты были отражены в 14 научных статьях с общим объемом 4,5 а.л.

Ключевые слова: достойный жизненный уровень, право на социальное обеспечение, качество жизни, государственная власть, социальная защита, юридические гарантии, демократический режим

Область исследования: Специальность 552. 01 – Конституционное право

Цель и задачи диссертационного исследования. Основной целью исследования является комплексное проблемное представление юридической природы и проявлений института прав человека на достойную жизнь в механизме обеспечения основных прав и свобод личности, анализе проблем гарантирования и реализации, конституционных прав и свобод личности в условиях обеспечения права человека на достойную жизнь. А также в выработке предложений и рекомендаций, направленных на совершенствование законодательства и правоприменительной практики в сфере обеспечения права человека на достойную жизнь.

Исходя из этого, ставятся и конкретные задачи работы, очерченные, в своей основе, содержанием данного диссертационного исследования. Их суть в следующем: определение роли образования в обеспечении права человека на достойную жизнь, анализ взаимодействия отношений между личностью и государства/ публичных властей и влияние экономических механизмов на распределение ресурсов.

Научная новизна и оригинальность полученных результатов заключаются в оценке достаточности конституционных норм, которые предусматривают обеспечении права человека на достойную жизнь в ходе анализа этого фундаментального права происходящие в сфере образования, законодательной и управленческой практики, в том числе управление экономикой, которые отражаются в наших рекомендациях по улучшению качества образования и законодательства а также в области реализации публичной власти.

Решенная научная проблема состоит в многостороннем исследовании и выявлении несовершенства конституционных механизмов регулирования и юридической защиты права человека на достойную жизнь и выявлению аспектов связанных с прямой связью между прямым действием с другими основными правами человека, которые будут способствовать повышению качества урегулирования и обеспечения этого права в Румынии и Республики Молдова

Теоретическая значимость и прикладная ценность работы. Рекомендации и выводы диссертационной работы свидетельствуют о наличии существенных недостатков в системе образования, деятельности законодательной и исполнительной власти. Рекомендуем конкретные практические меры по урегулированию отношений между государством и обществом с целью определения названных отношений в нормативное русло, направленные на свободное развитие личности, которые послужат в качестве краеугольного камня в обеспечение права человека на достойную жизнь.

Внедрение научных результатов: рекомендации и выводы исследования не освобождены от конкретных практических рекомендаций. Наоборот, включают механизмы и конкретные предложения по реализации предложенных, в результате исследования, рекомендаций.

VLĂESCU GEORGE

**ASIGURAREA
DREPTULUI OMULUI LA UN TRAI DECENT**

SPECIALITATEA: 522.01- DREPT CONSTITUȚIONAL

Rezumatul tezei de doctor în drept

Aprobat spre tipar: 22 septembrie 2021
Hârtie ofset. Tipar digital.
Coli de tipar: 2,0

Formatul hârtiei 60x84 1/16
Tiraj 40 ex

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
MD 2009 Chișinău, str. Alexei Mateevici, 60